

ШАХРАЙСТВО З ІПОТЕЧНИМ МАЙНОМ, ЗЛОЧИН ЧИ ПРОСТУПОК?

Мурга О. Г.

*здобувач ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 – Право*

Міжнародний гуманітарний університет

*Науковий керівник: **Подобний О. О.***

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Відповідно до чинного наразі кримінального кодексу (ч. 1 статті 190), шахрайство визначається як заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою [1].

1 липня 2020 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» № 2617-VIII від 22 листопада 2018 р. (далі – Закон № 2617-VIII), який ввів до Кримінального кодексу (далі – КК) України кримінальний проступок, що було однією із найобговорюваніших у науково-практичних колах тем останнього десятиліття.

На підставі Закону № 2617-VIII усталене у кримінальному законодавстві України поняття «злочин» стає одним з різновидів кримінального правопорушення, до яких поряд із злочинами відносяться кримінальні проступки.

Саме за критерієм наявності суспільно шкідливої чи/або суспільно небезпечної дії чи бездіяльності, традиційно в теорії права проступок відмежовується від злочину. Так само як і злочин, проступок є кримінальним правопорушенням. Такі діяння містять в собі об'єктивні ознаки суспільної небезпеки, яку держава вважає неприйнятною, недопустимою і за які застосовуються найсуворіші засоби – кримінально-правові (судимість, покарання, осуд суду), що передбачені Кримінальним процесуальним кодексом (далі – КПК) України. У кримінальному проступку законодавець визначив менш суспільно небезпечне діяння у порівнянні із злочином, а тому за його вчинення призначається менш суворе покарання, результатом чого передбачено

спрощену процедуру як досудового розслідування, так і судового розгляду.

У статті 12 КК України, враховуючи зміни внесені Законом № 2617-VIII, критерієм відмежування злочинів від кримінальних проступків визначено вид покарання:

– «Кримінальним проступком є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі» [2].

Шахрайство – це кримінальне правопорушення, яке в одній нормі (ст. 190 КК України), але в різних частинах статті, передбачає в діях особи вчинення кримінального проступку (частина 1) та злочину (частина 2 та наступні).

Для прикладу, розглянемо два випадки вчинення особою кримінального правопорушення за кваліфікацією ст. 190 КК України, в одному з яких протиправні дії особи слід кваліфікувати як злочин, а в іншому – як кримінальний проступок.

Приклад 1 – «Злочин за ч. 4 ст. 190 КК України»:

Для виведення майна з-під обтяження (іпотеки), Особа 1 отримала від співробітника Банку оригінали правовстановлюючих документів на будинок, що раніше був переданий ним в іпотеку, та маючи намір припинити сплату щомісячних платежів згідно Графіку, звернувшись до державного реєстратора у 2014 році, розділив об'єкт іпотеки на дві частини. В результаті чого одна половина будинку залишилася під обтяженням, а інша була безперешкодно відчужена іншій пов'язаній з іпотекодавцем особі. Внаслідок такого діяння була погіршена ліквідність активу (будинку), що знаходився в іпотеці, в результаті чого завдано шкоду Банку у розмірі 1 500 000, 00 грн. у вигляді недоотримання коштів (забезпечених іпотекою) за кредитним договором.

Приклад 2 – «Кримінальний проступок за ч. 1 ст. 190 КК України»:

У 2018 році Особа 1 підробивши довідку Банку про відсутність заборгованості за кредитним договором, звернувся до державного реєстратора з метою зняття обтяження, у вигляді іпотеки, з квартири. Дізнавшись про такий випадок, Банк неодмінно звернувся до суду та забезпечив позов, шляхом накладення заборони на відчуження спірного майна. В результаті розгляду справи у суді, було визнано таку Довідку недійсною, а рішення державного реєстратора про зняття обтяження з іпотечного майна протиправним та незаконним, чим поновлено запис в Державному реєстрі іпотек. При цьому було встановлено, що особа 1 після зняття обтяження, намагався продати таку квартиру, що понесло б за собою правові наслідки для нового покупця, а саме набуття статусу

нового іпотекодавця за придбаною квартирою. У наведених вище прикладах, були зазначені різновиди кримінальних правопорушень, які мають різну кваліфікацію згідно КПК України. Відтак, у першому випадку об'єктивна сторона злочину шахрайства з іпотечним майном доповнюється наслідками щодо запдіяної шкоди потерпілому, у загальному розмірі 1 500 000,00 грн.

Приміткою ст. 185 КК України зазначено, що у великих розмірах визнається кримінальне правопорушення, що вчинене однією особою чи групою осіб на суму, яка в двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення кримінального правопорушення [1].

Тому у першому випадку шахрайство кваліфікуватиметься як злочин за ч. 4 ст. 190 КПК України.

Кримінальним проступком кваліфікується другий випадок, коли діяння винної у скоєнні кримінального правопорушення особи не мали обтяжуючих обставин у вигляді заподіяної матеріальної шкоди потерпілому.

Отже, особливістю кримінальних правопорушень за статтею 190 КК України є поєднання в одному і тому ж правопорушенні різних його кваліфікацій з урахуванням обтяжуючих обставин, де в одному випадку, коли правопорушення вчиняється особою самостійно без настання значних наслідків у вигляді заподіяної значної шкоди потерпілому або у значних розмірах – вважається кримінальним проступком, а в усіх інших випадках – злочином.

Таким чином, шахрайство з іпотечним майном може бути як кримінальним проступком так і злочином.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 10.12.2023).

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 р. № 2617-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (дата звернення: 10.12.2023).